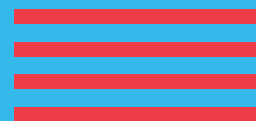
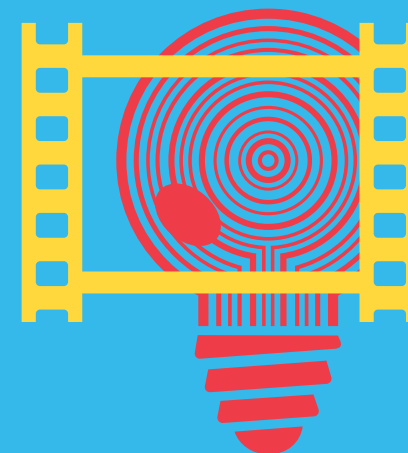
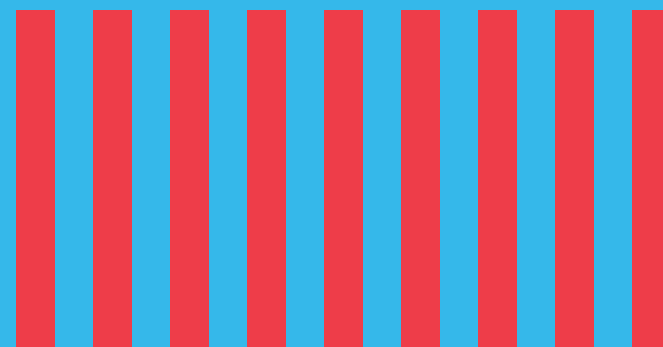

Metodika a příklady dobré praxe

Metodický materiál pro učitele

Ivana Lipovská, Eva Spilková, Martina Voráčková a Viktória Rampal Dzurenko

03

Obsah

1. Základní informace k metodickým materiálům	3
2. Úvodní část (lekce 1 a 2)	4
3. Metodika práce s hraným filmem na příkladu CinEd projektu: percepce a interpretace (lekce 3–11)	5
4. Metodika práce s animovaným filmem podle Animácie (lekce 12–15)	7
5. Jak natočit krátký film s dětmi? (lekce 16)	8

01 Základní informace k metodickým materiálům

Základní informace

Tento metodický materiál slouží jako pomůcka a podpůrný informační zdroj k online Kurzům filmové výchovy a přímo z obsahu těchto kurzů vychází. Proto je rozdělen tematicky do kapitol kopírujících jednotlivé lekce kurzů. Uvedené texty jsou použity v samotných lekcích a metodický materiál slouží jako zdroj přímé a rychlé informace, bez nutnosti dohledávání či přepisování z jednotlivých kapitol. Obsah jednotlivých okruhů a lekcí byl zpracován týmem autorů, kteří odborně působí v českých vzdělávacích nebo výzkumných organizacích, případně se věnují praktické výuce v jednotlivých organizacích. Metodické materiály proto nabízí zkušenosti přímo „z terénu“, z praxe. Přesto je možné, že nebudou vyhovovat vašim potřebám nebo stylu a zaměření výuky. Počítáme, že do budoucna projdou tyto materiály revizí. Budeme proto rádi, pokud nám sdělíte vaši zkušenost s nimi i případná doporučení, jak je proměnit nebo zaměřit.

Tým, který pracoval na okruhu 3, rozdělil lekce do čtyř částí. Úvodní část obsahuje vstupní úvahy o filmové výchově a jejím poslání z pohledu pedagogů, kteří se jí už nějakou dobu věnují. Druhá část se zaměřuje na metodiku percepce a interpretace filmu ve výuce, kterou využívá projekt CinEd. Třetí část vznikla pod taktovkou Animánie a její metodiky práce s animovaným filmem Animetod. Poslední část pak ukazuje jeden z možných a vyzkoušených přístupů k natáčení hraných filmů s dětmi. Na tyto dvě poslední části pak přímo navazuje okruh 4.

Pevně doufáme, že pro vás kurzy filmové výchovy budou podnětné. V případě jakýchkoliv nejasností či dotazů se na nás neváhejte obrátit.

Vaše autorky

02 Úvodní část (lekce 1 a 2)

Autorky: Ivana Lipovská, Eva Spilková, Martina Voráčková, Viktória Rampal Dzurenko

LEKCE 1: Úvod k okruhu 3

autor lekce: Martina Voráčková, text

LEKCE 2: Očima studentů

Proč promítat filmy, jaký je přínos a patří filmová výchova do českých škol? V této videolekci předkládáme možná úplně to nejdůležitější – reakce studentů gymnázia, které filmová výchova s naší podporou a programem CinEd doprovázela v průběhu pěti let. Součástí lekce je i text Osobnost pedagoga, který připravila Viktória Rampal Dzurenko. Zamýšlí se v něm nad tím, kdo je vlastně učitel filmové výchovy.

03 Metodika práce s hraným filmem na příkladu CinEd projektu: percepce a interpretace (lekce 3–11)

Autorky: Ivana Lipovská, Eva Spilková

V této části uvidíte, jak pracovat s umělecky kvalitními filmy na základě osvědčené a mezinárodně používané metodiky projektu CinEd. Tu vytvořili experti na evropskou výchovu, lidé z praxe, učitelé jako jste vy, pod vedením renomované Cinémathèque française. Metodiku v současnosti používá nejméně 12 evropských zemí. Filmy a doplňkové materiály z kolekce CinEd je možno využívat zdarma pro 1. a 2. stupeň ZŠ i pro žáky středních škol.

Cíle lekci

Naším cílem není podat jediný závazný a správný způsob přístupu metodiky. Chceme se podělit o zkušenosti s tím, co nám v praxi po sedmi letech intenzivního promítání filmů a následné práce s filmem u mladých diváků v rozmezí 6–19 let ve třídách i kinech funguje a nabídnout postupy a aktivity, které jsou aplikovatelné v podstatě na každý hraný film ve všech školních zařízeních.

Vzdělávací oblasti, průřezová témata RVP

Jazyk a jazyková komunikace, Umění a kultura, Člověk a společnost, Osobnosti a sociální rozvoj, Mediální výchova

Klíčové kompetence

- kompetence sociální a personální, kompetence komunikativní, kompetence k řešení problémů, kompetence k učení
- práce s filmem umožňuje žákům diskutovat, a tím je učí věcně, konstruktivně a s užitím argumentů reagovat na názory druhých
- vede ke schopnosti analýzy
- dává žákům příležitost vyjádřit dojmy z filmu na určité téma a podle dané struktury, aby jejich sdělení bylo srozumitelné ostatním – formování kritických postojů
- umožňuje žákům přehodnotit vlastní názory a ocenit, že k tomuto posunu došlo díky diskusi
- žák dostává prostor zdůvodnit a obhájit srozumitelné své řešení
- žák je veden k propojování znalostí z různých oborů – literatury, historie, výtvarné i hudební výchovy

- žák účinně spolupracuje ve skupině, rozdělí si ve skupině role, respektuje práci ostatních

Poznámka

Jednotlivé videolekce této kapitoly na sebe navazují, ale lze využít i každou zvlášť. Jejich součástí jsou bonusové synopse používaných filmů (přiložené ve formě doplňkových pdf ke každé lekci – k využití dle potřeby).

Přehled lekci

LEKCE 3: Co je CinEd a jaké máme zkušenosti?

LEKCE 4: Úvod k filmu

V této lekci předkládáme příklady několika aktivizačních metod před filmem pro mladší i starší věkovou kategorii – upoutání pozornosti, práce s hudbou, plakátem, názvem filmu a symbolikou názvu. Ukážeme, které základní informace je třeba žákům k filmu poskytnout, jak vytyčit klíčová témata, kterým se můžeme před a po projekci věnovat.

Doporučení a poznámky, časová dotace:

- aktivity si vybíráme, není nutné a žádoucí zařazovat do úvodu k filmu všechny
- časová dotace: v rámci vyučovací jednotky využijeme maximálně 10–15 minut pro nabízené aktivity

Použité filmy:

Modrý tygr, Česká republika 2002, 90 minut, režie: Petr Oukropec
Světýlko, Francie 2003, 15 minut, režie: Alain Gomis
Jak jsem strávil konec světa, Rumunsko 2006, 106 minut, režie: Cătălin Mitulescu
Kat, Španělsko 1963, 87 minut, režie: Luis García Berlanga

LEKCE 5: Filmové otázky

V lekci uvádíme na příkladech jednotlivých filmů, jak pracovat s jednotlivými klíčovými tématy prostřednictvím hledání odpovědí na filmové otázky: Jakou roli hraje ve filmu prostředí? Jak je prostředí představováno pomocí filmové řeči? Jakou roli hrají ve filmech barvy? O jaký žánr filmu se jedná?

Doporučení a poznámky, časová dotace:

- aktivity lze aplikovat na jakýkoliv film
- v práci s filmem lze využít rozdělení filmu na kapitoly a timecodey
- časová dotace: v rámci jedné vyučovací jednotky, popřípadě zadání jako domácí práce

Použité filmy:

Modrý tygr, Česká republika 2002, 90 minut, režie: Petr Oukropec
Světýlko, Francie 2003, 15 minut, režie: Alain Gomis
Jak jsem strávil konec světa, Rumunsko 2006, 106 minut, režie: Cătălin Mitulescu
Kat, Španělsko 1963, 87 minut, režie: Luis García Berlanga

LEKCE 6: Analýza filmového políčka

Tématem této lekce plynule navážeme na předchozí téma „Filmové otázky – barvy ve filmu“. Ukážeme si, jak je důležitá kompozice každého jednotlivého filmového políčka. Se studenty nehledáme jediné možné správné odpovědi, cílem je popsat pocity. Analýzy filmového políčka předkládáme v lekci pro inspiraci na konkrétních ukázkách a příkladech filmů.

Doporučení a poznámky, časová dotace:

- aktivitu lze využít v práci před i po filmu
- časová dotace: 10 minut před filmem, jako aktivita po filmu maximálně 20 minut

Použité filmy:

Modrý tygr, Česká republika 2002, 90 minut, režie: Petr Oukropec
Duch úlu, Francie 1973, 97 minut, režie: Víctor Erice

LEKCE 7: Analýza filmového záběru

Tato lekce nás vede k samotné analýze záběru. Než k ní přistoupíme, seznámíme žáky s filmovými profesemi, které se na jeho tvorbě mohou podílet (kameraman, střiháč, animátor, režisér). Pro tento úkol využijeme skupinovou práci, třídu rozdělíme do skupin po 4–5 žácích, každá skupina dostane za úkol seznámit spolužáky s jednou filmovou profesí. Analýzy záběrů předkládáme ve formě konkrétních ukázek, na příkladech filmů pro mladší i starší věkovou skupinu. Součástí lekce je také ukázka praktického cvičení pro žáky – lze aplikovat jak ve škole, tak jako domácí práci.

Doporučení a poznámky, časová dotace:

- pro analýzu záběru si dopředu vyznačíme timecodey
- časová dotace: zabere 20 minut, pokud využijeme praktické cvičení, tak počítáme celou vyučovací hodinu
- aktivitu lze využít v práci před i po filmu

Použité filmy:

Modrý tygr, Česká republika 2002, 90 minut, režie: Petr Oukropec
Úkryt, Bulharsko 2010, 88 minut, režie: Dragomir Sholev

LEKCE 8 a 9: Analýza filmové sekvence

Analýza filmové sekvence (pro mladší věkovou kategorii)

Analýza filmové sekvence (pro starší věkovou kategorii)

Analýzy sekvencí ukazujeme na konkrétních částech filmů. Lekce 8 je doporučena těm, kteří pracují s mladší věkovou kategorií studentů (1. a 2. stupeň ZŠ), lekce 9 rozebírá sekvenci filmu *Muž bez minulosti*, který je určen pro středoškolské studenty (od 15 let).

Osmá lekce ukazuje, proč je zajímavé a důležité zabývat se rozбором jednotlivé sekvence i s mladšími dětmi. Nejprve pustíme celou sekvenci a poté pouštíme jednotlivé záběry. Na sekvenci si ukážeme, jak důležitou roli hraje přesná světelná kompozice, úhel záběru, střih, barvy i práce s herci.

V deváté lekci pokročíme k analýze většího celku, tj. filmové sekvence. Vybranou sekvenci pustíme dvakrát. Nejprve celou, poté po částech. Sekvenci si připravíme dopředu, využijeme timecodey nebo nabídku media kit. Při rozboru se soustředíme na střídání záběrů – můžeme zmínit, jakou roli v dynamice filmu hraje střih. Důležitou součástí sekvence je i hudba. K pochopení úlohy hudební složky filmu využijeme otázky a aktivity nabízené na konci lekce.

Doporučení a poznámky, časová dotace:

- 8. lekce: celá vyučovací jednotka (45 minut)
- 9. lekce: 20 minut – celá vyučovací jednotka (45 minut), pokud zařadíme téma hledání identity

Použité filmy:

Modrý tygr, Česká republika 2002, 90 minut, režie: Petr Oukropec
Muž bez minulosti, Finsko 2002, režie: Aki Kaurismäki

LEKCE 10 a 11:**A co dál? Souvislosti... a průřezová témata!****A co dál? Souvislosti... a dialogy mezi filmy.**

V 10 a 11 lekci se soustředíme na propojování mezi filmy, na zajímavosti v podobě přesahů a interdisciplinárních spojení. Pracujeme s průřezovými tématy, jako jsou Dialogy mezi filmy, U stolu – jídlo a seznamujeme se s přechody a inspiracemi s jinými druhy umění – literatura, historie, občanská výchova, výtvarka aj. V lekci uvádíme příklady konkrétních aktivit u filmů CinEd, které otevírají možnosti další aplikace uvedených aktivit.

Doporučení a poznámky, časová dotace:

10. lekce: 20 minut

11. lekce: v plném rozsahu, tj. i s rozborem sekvence a hledáním záběrů dehumanizovaných míst, 45 minut

Použité filmy:

Kat, Španělsko 1963, 87 minut, režie: Luis García Berlanga

Modrý tygr, Česká republika 2002, 90 minut, režie: Petr Oukropec

Začátek školního roku, Francie 1955, 22 minut, režie Jacques Rozier

Světýlko, Francie 2003, 15 minut, režie: Alain Gomis

Kat, Španělsko 1963, 87 minut, režie: Luis García Berlanga

Muž bez minulosti, Finsko 2002, režie: Aki Kaurismäki

04 Metodika práce s animovaným filmem podle Animácie (lekce 12–15)

Autorka: Martina Voráčková

LEKCE 12: Klasické pohádky, práce s filmem zaměřená na recepci – vnímání a porozumění filmu, filmové řeči očima dětí I. stupně ZŠ (lekce pro školy)

Recepce filmu zaměřená na žánr pohádka, charakteristické prvky – postavy, prostředí, stavba příběhu, filmové prostředky, vyznění.

Doporučení a poznámky, časová dotace:

- tři vyučovací hodiny

Použité filmy:

Perníková chaloupka, Československo 1954, režie: Břetislav Pojar

Do pohádky – epizoda Perníková chaloupka, Česká republika 2000, režie: Pavel Koutský

LEKCE 13: Moderní pohádka – Otýlie a 1580 kaněk, práce s filmem s převažující složkou tvořivou, I. stupeň ZŠ

Moderní pohádka, konkrétní lekce pro čtyři vyučovací hodiny. Vhodné pro 3.–5. ročník ZŠ. Recepce filmu – literární předloha a filmové zpracování, žánrové prvky moderní pohádky, způsoby filmového vyjádření pomocí kreslené a ploškové animace. Kreativní část – základy kreslené animace, princip animace, experiment a jeho využití ve filmu.

Doporučení a poznámky, časová dotace:

- čtyři vyučovací hodiny

Použitý film:

Otýlie a 1580 kaněk, Československo 1965, 10 minut, režie: Stanislav Látal, Miloš Macourek

LEKCE 14: Žánry ve filmu, práce s filmem zaměřená na analýzu filmu a rozbor filmových prostředků několika žánrů s převažující složkou tvořivou pro žáky II. stupně základní školy

Žánr ve filmu, konkrétní lekce pro čtyři vyučovací hodiny. Vhodné pro 7.–9. ročník ZŠ. Analýza filmu zaměřená na klasické žánry (groteska, romantické drama, válečné drama a sci-fi) a charakteristické prvky jednotlivých žánrů. Reflektujeme jednotlivé složky filmu (charakter postavy a způsoby jeho vyjádření, charakter a vyjádření prostředí, záběrování, zvuková složka, stavba příběhu). Základním tématem je předmět v animaci jako zástupný symbol, znak, nositel informace o charakteru postavy. V kreativní

části se řeší princip animace, výběr předmětu jako symbolu, vymyšlení jednoduché situace vztahující se k charakteru postavy při setkání s jinou postavou – předmětem. Výstupem je krátká animační etuda na téma setkání.

Doporučení a poznámky, časová dotace:

- čtyři vyučovací hodiny

Použité filmy:

Zaniklý svět rukavic, Československo 1982, 17 minut, režie: Jiří Barta

LEKCE 15: Práce s filmem v kombinaci receptivní a tvořivé složky

Koncept filmové výchovy v rámci týdenního projektu na škole. Animovaný film od A do Z v prostředí a podmínkách základní školy. Úvodní motivace a základy filmu, druhy animace a postup tvorby filmu. Úskalí a doporučení. Odlišnosti pro I. a II. stupeň.

Doporučení a poznámky, časová dotace:

- týdenní projekt

Použité filmy:

Veselý cirkus, Československo 1951, 12 minut, režie: Jiří Trnka

Více se konkrétním postupům a technikám animace věnujeme v okruhu číslo 4.

05 Jak natočit krátký film s dětmi? (lekce 16)

Autorka: Viktória Rampal Dzurenko

V této lekci autorka zpracovala příklad výuky založené na přípravě a natáčení krátkého filmu. Rozebírá práci na filmu *Smrt na zámku*, který byl inspirován tvorbou německých expresionistů. Postup lze adaptovat na výuku žáků a studentů od 8 do 15 let, tedy ZŠ i SŠ. Výuka obsahuje interpretaci ukázek audiovizuálního díla a jednoduchý pokus o filmovou tvorbu.

Použité filmy

Upír Nosferatu, Německo 1922, 94 minut, režie: F. W. Murnau

Smrt na Zámku (dětský film), Aeroškola 2020, lektoři: Viktória Rampal Dzurenko a Bára Erben

Více se konkrétním postupům filmové tvorby a post-produkce věnujeme v okruhu č. 4.

Metodický materiál zpracovali

Pavel Bednařík a Lucie Hlavicová

Autoři

Ivana Lipovská, Eva Spilková, Martina Voráčková,
Viktória Rampal Dzurenko

**@Asociace pro filmovou a audiovizuální
výchovu, z.s.**

Tento metodický materiál je součástí Online
kurzů filmové výchovy realizovaných v rámci
projektu Posílení oboru filmová a audiovizuální
výchova v ČR. Projekt byl podpořen grantem
z Fondů EHP a Norska 2014–2021, oblast Kultura.

Iceland
Liechtenstein
Norway grants

N I S
P O S
pro kulturu

**Společně pro
konkurenceschopnou Evropu**

www.fondyeh.cz/kultura

www.filmvychova.cz/posileni-oboru